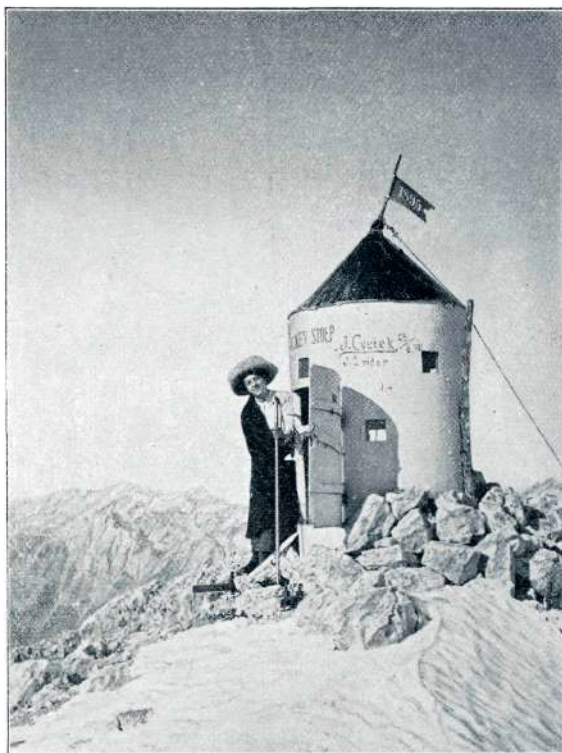

Svoj korak, s katerim je povzročil dolgoletno pravdo o pisavi r-a, je utemeljil v posebnem članku¹, kjer pravi med drugim, da je r po Miklošičevi trditvi samoglasnik in ga pišejo tako Čehi in Štokavci ter »se razun šolskih knjig že tudi največi del knjig v Zagrebu (tako) tiska«.

Od kraja se je Bleiweisova pisava hitro širila. Sprejel jo je Janežič v Glasnik² (1862, 1863) in po daljšem premisleku³ tudi že v 2. izdajo slovnice (1863) v 5. izdajo Slov. Sprach- und Lesebuch-a, ki ga je izdal tudi to leto. Leta 1862. jo je sprejel tudi Cegnar v prestavo Viljema Tella in l. 1863. Levstik v časnik Naprej.

Toda stvar se je presukala. Marn je v Ježičniku (1863, I, 8) iznova odrekal r-u samoglasnost in tudi Janežič se je premislil ter začel pisati z letom 1864. v Glasniku er zopet po stari navadi, kar je storil tudi v 3. izdaji slov. slovnice (1864), češ »da ne bode v tej zadevi razlike med slovnico in ostalimi šolskimi bukvami⁴«. Novice so vzdihnile: »Žal nam je, da je 3. iztis r-u vzel, kar mu gre.«⁵ Odvrženega r-a pa se je sedaj usmilil Levstik, ki se je v klasičnem, šaljivo pisanim sestavku »Zatoženi sosamoglasnik«⁶ potegnil nasproti Janežiču in Marnu za njegove pravice. V abecedni vasi se vname med črkami prepir. R noče več svoje dosedanje žene črke e, češ da je samoglasen in je ne potrebuje. Vsi soglasniki in vse samoglasnice se temu protivijo. Na predlog črke o se osnuje sodni zbor, kateremu naj r dokaže, da je samoglasen. R se temu podvrže, toda se upira predlagani prvosednici tega zbora, črki A, ter obema prisednikoma B in C. Prvosednico⁷ odklanja zato, ker »ni spodobno, da bi ženska prvosedovala v razpravi, ktorej vsa slovenska dežela tako željno pričakuje razsodbe« (76). Prisednik B, pravi r, pa »véga na dve strani. Pri

nas mu namreč pravimo B, v cirilici ga pa izrekajo za V, da torej sam prav ne zná, česa naj bi se trdno poprijel, kakor Janežič, ki je v svojej zadnjeji slovnici (t. j. 2. izdaja, op. pis.) mene hvalil, da imam samoglasne lastnosti, zdaj mi pa zopet sili na ramo neprijetno družico e, ktere se branim, kolikor morem . . . Prisednik C mi je tudi kaj posebno sumen, da je ud tiste skrivne družbe, ki se je osnovala, da bi se ohranile stare oblike v naši pisavi; ki nam je celó pokazila prestavo svetega pisma, držeč se okusne rabe: »per tih pertih smo večkrat per déli« (Sméh

V ALJAŽEVEM STOLPU
NA VRHU TRIGLAVA.

med črkami¹). Znano pak je, da se jaz potezam le za napredek, torej za prave nove oblike, in zopet se mi je bati, da mi tudi C ne bode pravičen (76). R prosi za prvosednika Pravopis, za obe prisednici pa Resnico in Pravosodnost, »ki se ne dá preslepiti krivim rabam dozdanje pisave, temuč . . . le po umu vedno mirno sodi, kako je prav, kako je napak« (76). Naposled se r s sodnim zborom zadovolji in mu dokazuje, da je »sam svoj« ali kakor sam pravi, samoglasen. Dokaza ni dovršil, ker Levstik spisa ni skončal.

¹ Tu misli najbrže na Marna, ki je bil prijatelj »družbe starih oblik«, t. j. Jerana, Zamejca in drugih prirediteljev Wolfovega sv. Pisma.

¹ Nov. 1862, 34. Zakaj »Novice« izpuščajo tihi e in pišejo črko r kot samoglasnik?

² Nekateri dopisniki so jo začeli uvajati že meseca svečana l. 1862, v maju pa je r že prevladoval nad er-om; l. 1863 je pisal Glasnik r brezizjemno.

³ Prim. oznanilo o novi slovnici, Glas. 1862, 199 sl., kjer pravi: »Pisava r-a brez polglasnika . . . po Novicah . . . v slovenščino vpeljana, pridobiva si med Slovenci čedalje več prijateljev. Dolgo sem ugibal in pretehtaval predstva in neprilichnosti te pisave; prepričal sem se, da je posneme vrédna . . . Če vendar večina čast. gg. presojevavcev (katerim se je prvi del te slovnice v pretres poslal, op. pis.) te pisave ne potrdi, zavoljo sloge upiral se ne bóm« (200).

⁴ Glasn. 1864, 131, kjer je naznanil 3. izdajo te slovnice.

⁵ Marn, II, 74.

⁶ Sestavek se je bral najprej v ljubljanski Čitalnici (Novice, l. 1864, 63), nato pa je izšel v Novicah, 1864, 68 sl.

⁷ Levstik je mislil tu na Danico, kakor je razvidno iz očitjanja glede »Abune Solimana« in Jeranovih nazorov o poeziji. Danica je bila r-u nasprotna.